

Formandens beretning 2010

Vi skal udfordre fremtiden

Politisk ledelse - når det er bedst - drejer sig om at udfordre og forme fremtiden!

Om at gå foran - også selv om beslutningerne ikke altid er lige populære, når de træffes og skal gennemføres. Om at handle til tiden for fællesskabets bedste. Eller som Poul Henningsen udtrykte det: "Fremtiden kommer af sig selv, fremskridtet ikke".

Der sidder repræsentanter fra 98 nyvalgte kommunalbestyrelser her i salen. Vores opgave i denne valgperiode er at forme fremtiden for den kommunale velfærd og kommunestyret. – Vi skal vise lederskab! Vi skal handle og tage ansvar.

Vi skal styre igennem den økonomiske krise ved at træffe nødvendige beslutninger til tiden. Og vi skal involvere vores borgere i dem.

Kommunalreformen blev flot gennemført af de forrige kommunalbestyrelser. Opmærksomheden var på sammenlægning og sikker drift. Og det blev leveret. Nu er det tid til at skifte fokus.

Reformen lagde grunden til, at vi skulle gentænke og omstille velfærdsservicen. Det er den udfordring, vi skal løse i denne valgperiode.

Det har vi vidst hele tiden. Men på grund af krisen er vi nødt til at gennemføre omstillingerne i et hurtigere og mere forpligtende tempo, end hvis vi fortsat havde befundet os i vækstperioden. Vi skal bruge krisen som en stærk motor til at omstille vores velfærdssamfund til en globaliseret verden.

Og regeringen skal bakke os op. Både i ord og i handling. Kommunerne kan ikke både lægge ryg til projekter, der skal gøre Danmark til verdensmester i en række velfærdsdiscipliner, og samtidig blot få at vide, at der er penge nok til det hele. Bare vi graver dybt nok ned i maskinrummet, finder vi guldet.

Det er for naivt. Og det er signalforvirring. For der er ikke penge nok. Og der kommer ikke flere penge til bedre velfærd, så længe krisen kradser. Hverken til ældre, de yngste, skolebørn, handicappede, svage sociale grupper, biblioteker, kultur, veje, natur eller miljø.

Der må prioriteres og effektiviseres. Og skæres, hvor det er nødvendigt. Og det gør vi. Opgaven er at skaffe et råderum til at fastholde kernen i velfærd. De ydelser, vi ikke vil og kan være foruden.

Derfor bør det også være slut med tilfældige gaver, når næste finanslovforlig indgås på Christiansborg. Sidste gang blev der fx. afsat 300 mio. kr. på finansloven til et uspecificeret løft i kvaliteten i ældreplejen.

Men hvem havde efterspurgt det? Og hvorfor blev det ikke tilbudt i forbindelse med kommuneøkonomiforhandlingerne, hvor det hører hjemme? Var det kun betalingen for 2 x 5 minutter i den bedste sendetid?

Den måde at føre politik på skaber kun forvirring om, hvad der er op og ned i en sag, og hvem der har ansvaret for hvad. Der er i stedet brug for, at regeringen gør de nye vilkår klart for befolkningen. Og vedstår konsekvenserne af det, vi er nødt til at foretage os.

I denne valgperiode skal vi lægge sporene til, hvordan velfærden skal indrettes i fremtiden. Og det er samtidig i denne valgperiode, at vi for alvor skal udfolde det moderne kommunestyre. Et kommunestyre, der fortsat skal være borgernes første valg, når det gælder kendskab, troværdighed og evne til at levere de bedste velfærdsløsninger for borgerne.

De handlinger, vi foretager nu, vil trække lange spor. Som Poul Henningsen siger: ”Alt hvad folk med ubehag nægter at høre noget om, bliver afgørende for vores vilkår årtier efter”.

Derfor er det så vigtigt, at de 98 kommunalbestyrelser her i salen viser kommunalpolitisk lederskab. Lad os vise befolkningen, at kommunalbestyrelserne tager ansvar og mestrer disciplinen at udfordre og forme fremtiden.

Klarhed om nulvækst

Den økonomiske krise er en kæmpe udfordring. Ingen områder i det danske samfund går fri. Naturligvis heller ikke os i kommunerne. For vi har ansvaret for halvdelen af den offentlige økonomi.

Krisen er alvorlig og dyb. Netop derfor er det vigtigt, at hele det politiske Danmark står sammen for at bringe Danmark gennem krisen. Men det er ikke nok at stå sammen. Der er brug for, at vi handler.

Det er derfor, at borgerne nu vil opleve, at kommunalbestyrelserne prioriterer hårdere, end det længe er set. For den økonomiske krise går ikke over med det første. Og slet ikke af sig selv.

Vi stikker os selv blå i øjnene, hvis vi tror, at det hele er overstået om et par år. Det er det ikke. Derfor kan regeringen og Folketingets partier heller ikke blive ved med at sno sig udenom. Der skal træffes langsigtede beslutninger for at sikre velfærden.

Lige nu lider regeringen og mange af Folketingets partier desværre af reformresistens. Det er en lidelse, man skal behandles for – og gerne hurtigt. Og selv om sagkundskaben har peget på den rigtige medicin, er prognosen, at vi tidligst kan gøre os håb om en begyndende bedring efter næste folketingsvalg.

Det er tid at gøre op med vanetænkningen. En ny undersøgelse – gennemført i sidste uge – viser, at 70 pct. af danskerne er enige i, at der bør være en begrænset brugerbetaling på rengøring til de mest velhavende ældre. Og 76 pct. mener, at offentlige ydelser som hovedregel bør gives efter folks behov og ikke efter folks alder. Hvad er der at vente på?

Min opfordring skal være: Se at få tændt for det lange lys på Christiansborg, se ud over næste valg og vis rettidig omhu.

Vi må alle bidrage. Hele den politiske verden skal gøre sin del af arbejdet. Det samme skal erhvervslivet. Vanen tro har erhvervslivet og dets organisationer travlt med at placere alle aberne på kommunernes bord. Men den går ikke.

Der er stadig virksomheder og organisationer, der tror, at det hele er klaret, blot flere af de offentlige opgaver bliver udliciteret til private leverandører. Det messes gang på gang som en eviggyldig sandhed, at den private sektor er mere produktiv end det offentlige. Så enkelt er det ikke.

For det første har erhvervslivet under hele højkonjunktoren præsteret en historisk lav udvikling i produktiviteten. Danmark ligger i bunden i OECD. Kun en anelse foran Italien på sidstepladsen. At måle sig med Berlusconi er ikke ambitiøst nok!

For det andet mangler der seriøse leverandører på en række store og svære serviceområder. Ikke mindst på ældreområdet.

Der er brug for at slanke regelsættene om konkurrenceudsættelse. Det vil jeg opfordre regeringen og Folketinget til at få gjort, så det kan mærkes i praksis både i kommunerne og i erhvervslivet. Det er vigtigere end at sætte målet for konkurrenceudsættelse yderligere op.

Der er brug for bedre muligheder for OPP-lignende samarbejder. Samarbejder, der fremmer innovation og nye metoder. Målet er at understøtte de muligheder for udvikling og omstilling, som kommunalreformen lægger op til, og som giver bedre omkostningseffektivitet og bedre kvalitet i ydelserne.

I økonomaftalen for 2010 aftalte KL med regeringen, at anlægsniveauet skulle hæves til 20 mia. kr. Et historisk højt niveau. Budgetterne lå imidlertid noget under målsætningen, fordi kommunerne manglede finansieringsmuligheder. Den manglende finansiering blev der rådet bod på via lånepuljer på 4,3 mia. kr. i finansloven.

Kommunerne har søgt lånepuljerne i stor stil. Og det er en stor glæde for mig at kunne sige, at en spritny undersøgelse viser, at det forventede anlægsniveau for 2010 ligger over de 20 mia. kr.

Jeg vil gerne opfordre til, at vi i kommunalbestyrelserne lægger os i selen for at få brugt de penge i 2010. Lad os bruge dem som et aktiv i den effektivisering og omstilling af velfærden, vi er i gang med, og som vores bidrag til at holde beskæftigelsen oppe.

Forhandlingerne om kommunernes budgetter for 2011 står snart for døren. Kommunerne efterlyser en klar tilkendegivelse fra regeringen: Er nulvækst i regeringens optik lig med uændret serviceniveau i kommunerne?

Når sygehusene fredes, er nulvækst i den samlede offentlige sektor ikke lig med uændret serviceniveau i kommunerne i KL's regnestykke. Slet ikke når der også skal tages højde for de demografiske udfordringer, der bl.a. vil få udgifterne på ældreområdet til at stige betragteligt.

Nulvækst er lig med smallere rammer i 2011 end i år. Uanset at vi fortsætter med at effektivisere. Samlet set har kommunerne de sidste fire år rationaliseret for 3,5 mia. kr. - og det fortsætter.

Rigtig mange kommuner er ved at genåbne budget 2010. Det sker over det ganske land lige nul!

Silkeborg Kommune er fx i gang med at skære 250 mio. kr. på driften. Det er over 7 pct. af kommunens samlede budget. Og det foregår i en tæt dialog med borgerne, der har mulighed for at kommentere på et bruttokatalog over besparelser.

Det vidner om, at kommunerne viser rettidig omhu! Men også om, at der er brug for, at regeringen melder realistisk ud og bakker kommunerne op. For vi kan ikke gennemføre en nulvækst uden at stemme borgernes forventninger til det.

Kommunerne har i årevis udvekslet erfaringer og lærer af hinanden hver dag. At tale om en Berlinmur mellem kommunerne afslører en provokerende dårlig viden om, hvad der foregår hver dag i vores verden.

Der er hverken plads til skønmaleri eller abstrakt talekunst og talmagi over for befolkningen. Der er brug for at kalde en spade for en spade.

Det lægger KL vægt på sker i god tid før de kommende økonomiforhandlinger. Hellere i dag end i morgen! For det er en uholdbar situation, kommunerne står i lige nu.

Regeringen er ikke villig til at tage ordet servicereduktioner i sin mund. Nødvendige velfærdreformer er skudt til hjørne. Skattestoppet ligger fast. Og flere kommuner føler sig klemte af udligningssystemet.

Derfor er der ingen vej udenom. Regeringen har selv valgt, hvilken løsning den foretrækker til at løse udfordringerne i den offentlige økonomi. Nu gælder det om at få borgerne med på de nye vilkår. Og det er regeringens klare ansvar at medvirke til det.

Selvom barometeret står på nulvækst, har regeringen lagt op til, at udgifterne til sundhedsvæsenet fortsat skal have mulighed for at stige.

Jeg vil benytte denne lejlighed til at minde om, at sundhedssystemet består af mere end regionernes sygehuse.

Kommunerne oplever hver dag et voksende pres i form af nye opgaver, der glider fra de stadig mere specialiserede sygehuse over til kommunerne. Plejeopgaverne bliver flere og flere. Og de bliver stadig mere komplekse og krævende.

Lad mig tage et eksempel. Det er en god udvikling, at den enkelte dialysepatient kan blive behandlet i sit eget hjem af kommunens hjemmepleje.

Men det stiller samtidig kommunerne over for både nye og større opgaver, der ikke er finansieret.

Folketinget må indse, at en ensidig investering i sygehuse fører til skævrivning. Det fører til en højere produktion af patienter. Men de skal jo færdigbehandles i kommunalt regi. Og det koster.

Vi risikerer at misse kommunalreformens vision om et sammenhængende sundhedsvæsen, hvis der ikke sadles om.

Jeg argumenterer ikke imod specialisering, og at der investeres i sygehuse. Men det er nødvendigt, at der sideløbende satses på det modtagesystem i kommunerne, der skal tage sig af flere og flere patienter, der udskrives stadig hurtigere. Ellers hænger systemerne ikke sammen.

Mange kommuner har taget fat på den svære opgave at få bedre styr på udgifterne på det specialiserede socialområde. Og det bliver ikke lettere af, at kommunerne er fanget i et krydspres med krav om nulvækst, samtidig med at faglige eksperter og landspolitikere kræver, at de dyreste tilbud stilles til rådighed. Betragtningen er, at der er lighedstegn mellem det dyreste og det bedste tilbud.

I det krydspres er der ikke langt for en borgmester til en forside på en landsdækkende avis.

Nogle taler om, at økonomi slet ikke må indgå her. Det er noget vrøvl. Den rigtige indsats og økonomien skal med i beslutningen. Tæmmes udgifterne ikke, vil det gå ud over normalområdet. Det dokumenteres af en helt frisk analyse, der viser, at udgifterne til specialundervisning og udsatte børn og unge er steget med henholdsvis 18 og 11 procent pr. borger de seneste to år. I samme periode har der været et fald i udgifterne – målt pr. borger i den relevante aldersgruppe – på henholdsvis 2 og 1,4 procent på ældreområdet og folkeskolen.

Så det er de ældre og skolebørnene, der betaler regningen for den voldsomme vækst på specialområderne! Den udvikling er fuldkommen uholdbar. Og den skal vendes, så vi får lige så godt styr på budgetterne på de specialiserede områder som på de såkaldte normalområder.

Det er vigtigt, at regeringen bakker op om kommunernes indsats for at få en styring, der lever op til de mål, som regeringen selv har aftalt med KL i den seneste økonomiaftale.

Borgerrepræsentationen i København har opfordret KL's bestyrelse til at rejse spørgsmålet om regulering af kommunernes budgetter i takt med, at antallet af mennesker med handicap stiger. Det forslag vil blive overvejet i den nye bestyrelse i forbindelse med forberedelserne til de kommende forhandlinger.

Vi skal selv gå foran

Kommunerne har overtaget det fulde ansvar for jobcentrene midt i en krigstid, hvor ledigheden vokser med rekordfart. På trods af den udfordring er overgangen forløbet meget tilfredsstillende.

Der er grund til at rose kommunerne og jobcentrenes medarbejdere for en stor og vellykket indsats med at få reformen på plads, og fordi opgaverne bliver løst.

Også når det gælder de unge, som er hårdt ramt af krisen. Her viser et nedslag i statistikken, at 1750 unge dagpengemodtagere mellem 20 og 29 år fik deres første aktiveringstilbud i november 2009. Det er seks gange flere end i november 2008.

Vi skal i kommunalbestyrelserne hele tiden have opmærksomhed på, at vi leverer resultater i beskæftigelsesindsatsen. Når vort fokus er på resultaterne, bliver vi og vores medarbejdere også skarpe på, hvilke indsatser der virker bedst.

Også på dette område skal kommunerne og vores medarbejdere lytte til hinanden og lære af hinanden. Og jeg vil opfordre regeringen til at lytte med.

Regeringens krav om, at langtidsledige nu skal til månedlige samtaler, er symbolpolitik. Jeg har endnu ikke mødt nogen med praktisk indsigt, der tror, at det krav vil give value for money! Smid det forslag i afbureaukratiseringsbunken med det samme!

På den korte bane er den voksende ledighed en af krisens største omkostninger. Ikke desto mindre er det vigtigt, at vi også fastholder fokus på, at kommunerne strukturelt står overfor en kæmpe udfordring med at rekruttere og fastholde medarbejdere og ledere.

Mere end en tredjedel af de kommunale ledere er fyldt 55 år og siger dermed farvel til arbejdsmarkedet i løbet af få år.

30 pct. af lærerne, sygeplejerskerne og sosu-medarbejderne går på pension de næste fem til syv år. Det skal holdes op imod, at for hver gang, to borgere i disse år forlader arbejdsmarkedet, så er der kun én borger, der gør sin entré.

Det er konsekvensen af de små årgange, der nu er på vej ind på arbejdsmarkedet. Penge er selvsagt vigtig for serviceniveauet i den enkelte kommune, men hvis personalet også mangler, vil det få uoverskuelige konsekvenser for den praktiske udførelse af servicen til den enkelte borger.

Vi må sætte ind på en lang række punkter: Vi skal bruge de kendte redskaber med at fastholde seniorer. Vi skal have flere fra deltid til heltid og mindske sygefraværet. Og vi skal satse på at spotte og uddanne de nye ledertalenter i tide.

I en ny undersøgelse bakker mere end to ud af tre danskere op om, at de kommunale ledere spiller en stor rolle for den service, som skolerne, børnehaverne og ældreplejen leverer.

Men arbejdskraftudfordringen stiller også krav om nytænkning. Vi skal tænke i digitalisering og anvendelse af ny teknologi. Gamle arbejdsgange må erstattes af nye, hvor det er muligt at løse den samme opgave med færre hænder.

Vanetænkning giver ikke flere hænder, og derfor skal vi i langt højere grad samarbejde om både at effektivisere og udvikle kvalitet i vores service. At udbetale standardiserede ydelser som boligstøtte, førtidspension, folkepension, børnebidrag og barseldagpenge behøver ikke at foregå isoleret i 98 kommuner, hvis vi kan løse mere i fællesskab og sætte strøm til.

Det er den type opgaver, der kaldes ”objektiv sagsbehandling”, og de opgaver truer staten med at tage fra os, hvis vi ikke selv gør noget ved det.

Vi er enige med staten om, at der er effektiviseringsgevinster. Men der er meget stor forskel på borgerbetjeningen i en statslig og en kommunal model. I den statslige model taber vi en stor gruppe borgere på gulvet – ikke mindst de svageste borgere. Og i en statslig model taber vi også effektiviseringsgevinsten – den stjæler staten.

Vi er i øvrigt vældig spændte på at se hvilke afbureaukratiseringsforslag, staten vil stille i næste runde. Vi har jo en aftale om, at der skal skaffes et råderum på 1 mia. om året voksende til 5 mia. i 2013. Statens bidrag på en halv mia. skal blandt andet ske ved regelforenkling og afbureaukratiseringsforslag.

Vi skal tage ansvaret for vores del af opgaven. Og derfor skal vi gå videre og finde de næste emner, vi skal være fælles om. Objektiv sagsbehandling er ikke det sidste emne af slagsen. Kommunerne kan ikke længere kun handle hver for sig. Vi skal løse flere opgaver sammen – mere effektivt og bedre.

Netop derfor har vi dannet it-selskabet KOMBIT. Vi skal have store muskler, hvis vi skal handle med de store internationale it-virksomheder. Og vi skal selv have gevinsterne. Det får vi ved at have stor indkøbs- og beslutningskraft.

Velfærdsudfordringen kan kun løses, hvis vi hele tiden er på jagt efter at gøre det bedre. Det gælder også, når overenskomsterne fornyes næste år.

For KL er det afgørende, at overenskomsterne understøtter arbejdet med de udfordringer, vi står over for. Derfor skal der sættes fokus på fleksibilitet og regelforenkling.

Det danske arbejdsmarked er kendetegnet ved, at parterne løbende er i stand til at indgå aftaler, der understøtter større omstillinger i samfundet. KL har derfor taget initiativ til at mødes med personaleorganisationerne her i foråret. Målet er at danne en fælles forståelse, før vi går i gang med de egentlige forhandlinger.

Vi skal også gøre det bedre, når det gælder folkeskolen. Folkeskolen er ubetinget en vigtig faktor for fremtidens velstand, og hvordan vi vil klare os i den globale konkurrence.

Regeringens mål om, at resultaterne i den danske folkeskole er i top 5 i 2020, er både ambitiøst og rigtigt. 360 graders eftersynet af folkeskolen bør føre til mere nysyn end eftersyn på folkeskolen. KL foreslår derfor et nationalt partnerskab om at løse opgaven.

Elevernes læring må være i centrum for alle prioriteringer i folkeskolen. Og der bliver brug for prioriteringer, for løsningen bliver ikke flere resurser. Eller flere lærere. Løsningen skal snarere findes i brud med vante forestillinger om, hvordan vi underviser eleverne.

På sidste års Topmøde var overtagelsen af jobcentre og beskæftigelsesindsatsen den nye store opgave for kommunerne. Med efterårets aftale med regeringen om Grøn Vækst har kommunerne fået endnu en stor og vigtig samfundsopgave at løse.

Aftalen tegner en fornuftig fordeling af opgaver og roller mellem kommuner og stat. De kommende års vand- og naturindsats i det åbne land bliver solidt funderet med kommunerne som omdrejningspunkt.

KL er tilfreds med, at regeringen med aftalen fortsat bakker op om den helhedstækning, der lå i kommunalreformen. Og det er en opgave, hvor vi bl.a. ved etableringen af vådområder og ådale skal vise, at vi kan arbejde sammen i kommunerne. Det er en afgørende forudsætning for, at vi lykkes med opgaven.

Pas godt på den danske model

Den danske aftalemodel er unik, og med de 10 principper for decentral styring har vi sammen med regeringen opsat spilleregler for samarbejdet mellem stat og kommuner. Regeringen og vi har et fælles ansvar for, at det fungerer.

Vi skal tage vort ansvar i kommunerne. Det kom vi meget langt med i bestræbelserne på at få budget 2010 til at hænge sammen med økonomaftalen. Vi kom ikke helt i mål på skatten, men det var meget, meget tæt på at lykkes.

Udfordringen nu er, at vi laver en kommunal variant af objektiv sagsbehandling, der udnytter den effekt, som tværgående samarbejde gør mulig. Og at vi arbejder ihærdigt på at trimme udgiftsvæksten på de specielle sociale områder.

Mange kommunalbestyrelser er i gang med at genåbne budgetterne i en trængt økonomisk situation. Det er en svær, men nødvendig øvelse. For vi skal selv tage ansvar for fortsat gode velfærdsløsninger.

Det nytter ikke, vi lader borgerne tro, at vi ”klynker”, når tingene bliver svære. Borgerne skal se og høre, at vi handler. At vi gør vores del af arbejdet. Men også at vi klart markerer, når andre ikke gør det samme.

Det er noget for noget. Så regeringen skal også leve op til sin del af ansvaret. Madsagen er et eksempel på, hvor galt det kan gå, når regeringen glemmer de 10 principper, den selv har indgået aftale med os om.

Her var der kommuner, der havde brugt tid og penge på at lave ordninger, som der var lavet lovgivning og indgået aftaler om. Så blæste vinden i en anden retning, og straks kom der et direktiv om en ny model for madord-

ningen. En gang biksemad, som var obligatorisk for alle kommuner og institutioner uanset de lokale ønsker, muligheder og behov.

Den sag indeholder grundopskriften på, hvordan noget, der i grunden er tænkt både positivt og rigtigt, kan gå galt. Den viser, hvorfor velfærds løsninger ikke kan dikteres fra centralt hold. Simpelthen fordi hverken fornøden viden eller grundlag er til stede. Resultatet er, at der bliver spildt alt for mange penge og ressourcer. Og borgerne mister tilliden til det, vi politikere gør.

Borgernes tillid og deltagelse

Vi har ikke et kommunestyre, fordi det har vi altid haft. Vi har et kommunestyre, fordi det er ”second to none” i et moderne demokrati. Den position skal vi fastholde, og det vil i de kommende år kræve hårdt arbejde.

Bestyrelsen har iværksat et demokratiprogram for at støtte arbejdet i kommunalbestyrelserne. Målet er at udbrede ideer og erfaringerne mellem os og se vores arbejdsvilkår efter i sømmene. Udfordringerne er store, men med et spritnyt kommunestyre i ryggen har vi et stærkt udgangspunkt.

Dette er min foreløbig sidste formandsberetning. Derfor vil jeg gerne benytte lejligheden til at takke alle kommunalbestyrelser og kommunale medarbejdere for en fantastisk indsats i kommunalreformens første leveår. En særlig tak til KL’s bestyrelse og medarbejdere for et inspirerende og udfordrende samarbejde. Jeg har sat pris på hvert eneste minut.

Min vision er, at vi om 10 år har øget kendskabet til kommunestyret, så stemmetallene til kommunalvalget er steget mærkbart. Og at kommunalpolitikere også om 10 og 20 år er de politikere i Danmark, der nyder størst tillid hos borgerne.

Vi skal fortsat have førertrøjen på, når borgerne peger på, hvem de mener er bedst til at stå i spidsen for at løse de lokale velfærdsudfordringer. En afgørende forudsætning er, at vi arbejder sammen, og at vi styrker fællesskabet i KL.

Når vi arbejder og står sammen i kommunesektoren, udfordrer vi fremtiden for velfærden, demokratiet og kommunestyret.

Og hvis vi synes fremtiden ser lovlig skræmmende ud, er det godt at citere Ernest Hemingway: ”Det mærkeligste ved fremtiden er, at man så vil kalde vor tid for ”de gode gamle dage”.